

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ**1/2019**

София, 20.12.2019 година

Върховен касационен съд на Република България, Общо събрание на Търговска колегия, в съдебно заседание на 12 декември 2019 год., в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
ВАНЯ АЛЕКСИЕВА
ТОТКА КАЛЧЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА	12. ПЕТЯ ХОРОЗОВА
2. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА	13. АННА БАЕВА
3. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА	14. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА
4. ЕМИЛ МАРКОВ	15. НИКОЛАЙ МАРКОВ
5. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА	16. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ
6. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА	17. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА
7. БОНКА ЙОНКОВА	18. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ
8. БОЯН БАЛЕВСКИ	19. ГАЛИНА ИВАНОВА
9. ИРИНА ПЕТРОВА	20. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА
10. РОСИЦА БОЖИЛОВА	21. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА
11. КОСТАДИНКА НЕДКОВА	

при участието на секретаря Красимира Атанасова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 1/2019 г.
на Общото събрание на Търговска колегия
докладвано от съдия БОЯН БАЛЕВСКИ

Тълкувателно дело № 1/2019 г. на Търговската колегия на ВКС е образувано с разпореждане от 22.03.2019 г. на Председателя на Върховния касационен съд на осн. чл.128 ал.1 ЗСВ за постановяване на тълкувателно

решение по въпрос, поставен по реда на чл.292 ГПК, с определение № 71 от 11.03.2019г. по т.д. № 978/2018 г. от състав на Второ търговско отделение на ВКС:

„Кои са надлежните страни в производството по предявен иск по чл.59 ал.3 и чл.59 ал.5 от Закона за банковата несъстоятелност и по-конкретно- следва ли обявената в несъстоятелност банка да участва като страна (ответник) в производството по тези иски?“

Общото събрание на съдиите от Търговска колегия на Върховен касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното:

По въпроса съществува противоречива практика:

1. В производството по предявени иски по чл. 59, ал. 3 и ал. 5 ЗБН надлежни страни са синдиците на обявената в несъстоятелност банка и извършилият прихващането кредитор, но не и банката като самостоятелен правен субект на страната на ответника.

2. Обявената в несъстоятелност банка следва да бъде конституирана и да участва като страна (ответник) в производството по посочените иски.

Общото събрание на съдиите от Търговска колегия на Върховен касационен съд, намира следното:

Производството по несъстоятелност на банкова институция е специално по отношение на общата уредба на производството по несъстоятелност на търговци по ТЗ и следователно последната не се прилага, когато в отделен закон е предвидено друго - чл.612 ал.2 ТЗ. Това следва и от самите цели на банковата несъстоятелност, изрично уредени в чл.2 ал.1 ЗБН, да осигури в най-кратък срок справедливо удовлетворяване на вложителите и другите кредитори. От посочените цели произтичат и основните принципи на производството по банкова несъстоятелност в чл.2 ал.2 на ЗБН: защита на интересите на вложителите и останалите кредитори на банката и защита на обществения интерес, свързан със стабилността и доверието в банковата система. Тези основни принципи и цели намират своя израз и в редица процесуални разпоредби, включително в уредбата на участниците в отделните процедури в рамките на производството по несъстоятелност на банките и съпътстващите иски производства за попълване масата на несъстоятелността, а именно:

-Банката е лишена от възможност да атакува решението за откриване на производство по несъстоятелност чрез управителните си органи (чл. 16, ал. 1 ЗБН),

- Същата задължително се обявява в несъстоятелност с прекратяване правомощията на органите ѝ и лишаване от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото, включено в масата на несъстоятелността (чл. 13, ал. 1, т. 3, т. 4 и т. 6 ЗБН).

-В производството по банкова несъстоятелност не се предвижда каквато и да е възможност за оздравяване на банката-длъжник (чл. 7 ЗБН), нито изобщо е възможно същата да продължи съществуването си като правен субект след прекратяване на производството по несъстоятелност, доколкото, съгласно чл.105 ал.3 ЗБН с решението за прекратяване на производството по несъстоятелност същата се заличава в ТР.

-Според изричните разпоредби на закона (чл. 68 ал.1 вр. чл. 66 ал.1 ЗБН), банката не е сред лицата, на които е признато от закона право на възражение и иск за защита срещу предявени вземания на кредитори.

С оглед на тази уредба органите на обявената в несъстоятелност банка са напълно лишени от управителните и представителните си функции, които са възложени на синдика, без да е допустима хипотеза на запазване на техните представителни правомощия, както е в общото производство по несъстоятелност на осн. чл.635 ал.3 ТЗ. Съгласно цитираната разпоредба осъществяването на процесуално представителство от управителните органи на несъстоятелния длъжник – юридическо лице, включително в производствата по отменителни иски, според ТЗ е допустимо само в случаи, които не са предоставени на синдика. В уредбата на исковите по чл.649 ТЗ липсва норма аналогична на чл.62 ал.3 ЗБН */в ред. ДВ бр.33/2019 в сила от 14.04.2019 г./*, изрично предвиждаща, че в делата по иск с правно основание чл. 59 ал. 3 или 5 ЗБН, както и исковите по чл. 60, по чл. 60а ЗБН и по чл. 135 от Закона за задълженията и договорите синдикът на банката осъществява процесуално представителство на същата. Той не може да участва в две различни процесуални качества на двете насрещни страни в рамките на един процес. Ето защо на страната на ответника в производствата по иск с правно осн. чл.59 ал.3 и ал.5 ЗБН следва да участва само другата страна по оспореното материално правоотношение- извършилият прихващане кредитор.

Следва да се има предвид, че в производството по несъстоятелност синдикът е орган на несъстоятелността, а не обикновен представител на страна по делото. Той представлява масата на несъстоятелността и отговаря за събиране на вземанията, а и за удовлетворяване интересите на кредиторите. Предвид което и съобразно изложените по-горе принципи и цели на специалното производство по банкова несъстоятелност, прокламирани общо в чл.2 от ЗБН, може да се направи извод, че законодателят урежда несъстоятелната банка единствено като управлявана от синдика маса на несъстоятелността. С оглед на това между нея и синдика е изключено възникването на правен спор, какъвто принципно съществува между ищеца и ответника като страни в исковия процес. Участието на синдика в производството по иск с правно осн.

чл.59 ал.3 и 5 ЗБН е в защита интересите на кредиторите на несъстоятелността и на масата на несъстоятелността, поради липса на необходимост от съблюдаване интереси на несъстоятелната банка, стоящи извън посочените в чл.2 ал.2 ЗБН.

Разпоредбата на ал.3 на чл.62а, приета със ЗИДЗБН/ДВ бр.33 от 19.04.2019/, която гласи, че в случаите, в които по образувани от лицата по чл.62 ал.1 дела, съдът назначава особен представител на разноси на ищеца, възнаграждението на особения представител се определя по реда на чл.37 от Закона за правната помощ, не води до единствено възможен извод, че се отнася до участието на банката като самостоятелен правен субект, който не се представлява от синдика, поради противоречие в интересите между него и банката, каквато хипотеза по изложените по-горе съображения няма как да е налице. Разпоредбата има за цел единствено да уреди лимитирано възнаграждението на особения представител във всички възможни хипотези на чл. 29 ГПК /например при назначаване на особен представител на извършил прихващането кредитор-юридическо лице, поради заличаване на управителните му органи и др./ или в тази по чл.47 ГПК при ответник - физическо лице.

По изложените съображения, Общото събрание на съдиите от Търговска колегия на Върховен касационен съд

РЕШИ:

В производството по предявени искове по чл. 59, ал. 3 и ал. 5 ЗБН надлежни страни са синдикът на обявената в несъстоятелност банка и извършилият прихващането кредитор, но не и банката като самостоятелен правен субект в процесуалното ѝ качество на ответник по иска.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ВАНЯ АЛЕКСИЕВА-..... о.м.

ТОТКА КАЛЧЕВА.....

1. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....
2. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА.....
3. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....
4. ЕМИЛ МАРКОВ.....о.м.
5. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....о.м.
6. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....
7. БОНКА ЙОНКОВА.....о.м.
8. БОЯН БАЛЕВСКИ.....
9. ИРИНА ПЕТРОВА.....о.м.
10. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....
11. КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....
12. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....
13. АННА БАЕВА.....
14. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....
15. НИКОЛАЙ МАРКОВ.....
16. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ.....о.м.
17. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....
18. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ.....
19. ГАЛИНА ИВАНОВА.....
20. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА.....
21. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА.....

ОСОБЕНО МНЕНИЕ на съдиите Ваня Алексиева, Емил Марков, Ирина Петрова, Камелия Ефремова, Бойка Йонкова и Евгений Стайков

Не споделяме становището на мнозинството колеги, подписали това тълкувателно решение на ОСТК на ВКС по тълк. дело № 1/2019 г., по следните съображения:

Тълкувателното решение е вътрешно противоречиво, доколкото признава, че всяка обявена в несъстоятелност банка продължава да е правен субект /до заличаването от ТР/, означавайки го дори като „самостоятелен“, но в същото време отрича правото на същия субект на процесуално представителство в производство по предявени от синдик искове по чл. 59, алинеи 3 и 5 ЗБН, в което съответната банка задължително има качеството на ответник. Ноторно е, че легитимацията на страните в исковия процес е обусловена от легитимацията на страните по материалното правоотношение, от което е породено спорното право. Затова, когато предмет на спора е действителността на сделка или действие, като страни по делото следва да бъдат конституирани страните, сключили атакуваната сделка, респ. лицата, в чиято правна сфера рефлектира оспореното действие. В хипотезата на предявен иск от лице, което не участва в материалното правоотношение, надлежни ответници са страните по правоотношението. Понеже решението трябва да бъде еднакво за тях, същите се явяват задължителни необходимими другари в процеса, т.е. налице е съвместна процесуална легитимация, която е абсолютна положителна процесуална предпоставка за допустимостта на предявения иск.

Разбирането, че обявената в несъстоятелност банка е всъщност „само маса на несъстоятелността“, възпроизвежда основния постулат на отречената някогашна *безсубектна* теория за юридическите лица, създадена от немския учен Бринц и застъпвана във Франция от Планиол: „юридическото лице е имущество, посветено на определена цел“. Добре известно е, че главният недостатък на тази теория е, че тя е против закона, тъй като отрича правния субект, съществуването на който се признава от закона. Логически провеждането на постулата на безсубектната теория за юридическите лица на плоскостта на отменителните искове по чл. 59, алинеи 3 и 5 ЗБН, има за резултат третирането на всяка обявена в несъстоятелност банка като „банка-фантом“ по смисъла на § 1, т. 1 от Допълнителните разпоредби на

Закона за мерките срещу изпирането на пари: учредена в юрисдикция, в която тя „няма физическо присъствие“, щом на изискването за последното не може да се приравни наличието на местен агент или изпълнителски персонал, респ. -на синдици и юрисконсулство, каквато би била обичайната хипотеза по ЗБН.

Представата за обявената в несъстоятелност банка единствено като „маса на несъстоятелността“ пряко игнорира и новелата на чл. 62а, ал. 3 ЗБН /в сила от 19 април 2019 г./ досежно реалната хипотеза на назначаване на особен представител на банката „на разноси на ищеца“, щом единствено възможната такава в процеса по искове с правно основание по чл. 59, алинеи 3 и 5 ЗБН /според логическия закон за „изключеното трето“/ е когато тези искове са предявени от синдика - арг. за противното от текста на чл. 62, ал. 3 ЗБН за осъществявано от временния синдик или от синдика на обявената в несъстоятелност банка нейно процесуално представителство в останалите случаи, когато тези отменителни искове са предявени от Фонда за гарантиране на влоговете в банките или от „всеки кредитор“.

Не може да бъде възприета тезата, че неучастие на банката като страна по делото произтича от спецификата на банковата несъстоятелност, изразяваща се в невъзможността за оздравяване на обявената в несъстоятелност банка, за разлика от общата търговска несъстоятелност. Безспорно, една от целите на търговската несъстоятелност е оздравяване на длъжника, каквато цел при банковата несъстоятелност няма. Това обаче, не може да бъде аргумент за неучастие на банката длъжник като страна по делото по предявен иск за прогласяване недействителност на сключена от нея сделка или извършено по отношение на нея действие (в най-често срещания случай прихващане). Както беше посочено по-горе, страните в процеса се определят от страните по материалното правоотношение, поради което невъзможността за оздравяване е обстоятелство, ирелевантно за процесуалната легитимация на несъстоятелната банка по посочените искове.

Следва да се отбележи, че при общата търговска несъстоятелност съществува хипотеза, при която длъжникът също не може да бъде оздравен и това е хипотезата по чл. 630, ал. 2 ТЗ, когато едновременно с откриване на производството по несъстоятелност е

постановено прекратяване дейността на длъжника и обявяването му в несъстоятелност.

В заключение, никакви съображения – било за ефективност, за бързина, за процесуална икономия, за „ненатоварване на масата на несъстоятелността" с допълнителни разходи за назначаването на особен представител, а после и за държавни такси – при възможно отхвърляне на тези отменителни искове, не може да оправдаят неназначаването на особен представител на банката, когато тя е ответник по заведени от синдика и отменителни искове с правно основание по чл. 59, алинеи 3 и 5 ЗБН - редом с кредитора, извършил процесното по същото дело прихващане.

1. Ваня Алексиева
2. Емил Марков
3. Ирина Петрова
4. Камелия Ефремова
5. Бонка Йонкова
6. Евгений Стайков